

CENTAR UNUTARNJEG TRŽIŠTA EU

PRAVILA ZA LAKŠI PRISTUP TRŽIŠTU USLUGA HRVATSKE I EU

Stvaranje uvjeta za lakši i slobodniji pristup tržištu usluga prioritet je politike Europske unije. Olakšanje uvjeta poslovanja je imperativ kako bi se oslobodili potencijali za više privatnih investicija, (samo)zapošljavanja i inovacija.

I. VAŽNOST I POTENCIJAL TRŽIŠTA USLUGA ZA EU

Tržište usluga je 2011. stvaralo preko 70% BDP-a u Europskoj uniji, odnosno oko 9 trilijuna eura vrijednosti. 90% novih poslova na europskom tržištu stvara se u uslužnim djelatnostima. Veliki gospodarski potencijal se otvorio sa liberalizacijom europskog tržišta usluga. Taj proces još nije dovršen. Unutarnje tržište usluga još nije u cijelost integrirano, a nisu uklonjene sve regulatorne prepreke. EU konstantno potiče države članice na jačanje tržišne konkurencije, uklanjanje preostalih regulatornih prepreka, administrativna pojednostavljenja i brze elektroničke pristupe započinjanju poslovanja.

Dutch Planning Bureau procjenjuje doprinos implementacije EU Direktive o uslugama rastu prosječnog godišnjeg BDP-a država članica EU-a između 0,6 do 1,5%, dok *Copenhagen Institute* daje istu procjenu na razini 0,8%. Dakako, Europska komisija procjenjuje kako bi ambiciozna deregulacija tržišta usluga i digitalizacija administrativnih procedura putem jedinstvenih kontaktnih točaka za usluge, doprinosila prosječnom godišnjem rastu BDP-a država članica od čak 2,6%. Europska komisija procjenjuje kako trenutno uklanjanje prepreka na temelju dosadašnje implementacije Direktive o uslugama na razini EU-a pridonosi prosječnom godišnjem rastu produktivnosti 4,7%, stranih investicija 3,8% i trgovine 7,2%. U slučaju prosječnog stupnja daljnje liberalizacije, odnosno dodatnog uklanjanja prepreka, taj bi se doprinos još dodatno povećao za barem 30%. U najboljem scenariju, liberalizacija tržišta usluga bi doprinijela godišnjem rastu produktivnosti 13,6%, stranih investicija 12,6% i trgovine 14,7%. Ukoliko pridodamo i potencijalne učinke digitalizacije jedinstvenog tržišta, onda je otvoren prostor za rast i bolje konkurentsko pozicioniranje Europe na globalnom tržištu. Treba istaknuti kako je još nedovoljno liberalizirano tržište usluga jedan od ključnih razloga zašto je EU tek na oko 2/3 produktivnosti SAD-a. Produktivnost je moguća samo uz otvorena konkurentna tržišta i regulatorni okvir koji olakšava pristup (novih) igrača.

Suprotno starim uvjerenjima, bitno je istaknuti kako rastući udio tržišta usluga u gospodarstvu ne dovodi u pitanje razvoj industrijske proizvodnje. Upravo usluge stvaraju čak 40% dodane vrijednosti roba koje EU izvozi. Gospodarstvo na kraju ipak nije fiksna „torta“, koja se istovremeno ne bi mogla povećati. Konkurentnost i povećanje dodane vrijednosti industrijske proizvodnje bitno ovisi o uslugama. Robe ipak u konačnici netko treba prodati i poslužiti. Robe se koriste za pružanje usluga. Istovremeno, usluge doprinose kvalitetnijoj proizvodnji i dizajnu roba. U tom smislu, govorimo o „servisizaciji industrije“.

Što sve čini tržište usluga i kakav je EU okvir? Konkretno, primjena EU prava poslovnog nastana i slobode prekograničnog pružanja usluga, putem EU Direktive o uslugama, odnosi se na široki segment privatnih tržišnih usluga kao što su profesionalne i poslovne usluge (PBS), ICT, kreativne industrije, trgovina, graditeljstvo, turizam, ugostiteljstvo, nekretnine, privatne usluge obrazovanju, kulturi i skrbi, razne slobodne profesije, kao i nove vrste usluga. Dodatno, sloboda poslovnog nastana (bez slobode prekograničnog pružanja usluga) vrijedi još za usluge u području energetike (opskrba plinom, strujom, toplinom i vodom), pošte, gospodarenja otpadom, intelektualnog vlasništva i posredovanja pri zapošljavanju. Ostale uslužne djelatnosti nisu horizontalno obuhvaćene liberalizacijom prema pravilima EU. Dijelom je to zato što se u EU kontekstu uglavnom radi o pretežitom javnim uslugama ili zašto što je liberalizacija određenih djelatnosti sektorski regulirana u EU (primjerice poštanske, telekomunikacijske i energetske usluge). Dakako, nužno je i otvaranje sektora prometa, financijskih usluga i audiovizualnih medija. Liberalizacija tržišta zdravstva i iskorištavanje potencijala privatnog zdravstva imat će sve važniju ulogu. Na kraju ostaju usluge privatne zaštite koje su važne u kontekstu privatizacije sigurnosti te klasične sigurnosne usluge (policija, obrana i obavještajna djelatnost), za koje već postoje primjeri djelomičnog otvaranja tržište, ponajviše u smjeru vanjskog ugovaranja usluga (*outsourcing*).

Najveći potencijal rasta na europskom tržištu ima sektor profesionalnih poslovnih usluga. U EU 28 u tako definiranom sektoru profesionalnih poslovnih usluga zaposleno je 13,4% od ukupnoga broja, ili 3,6 postotnih bodova više nego u Hrvatskoj (9,8%). Profesionalne poslovne usluge čine oko 12% dodane vrijednosti gospodarstva EU (9-12% u Hrvatskoj, ovisno i širini definicije). Europska komisija ističe kako je u razdoblju 1999-2009 ovaj sektor zabilježio prosječni godišnji rast 2,4%, za razliku od prosjeka svih sektora 1,1%. Također, u istom razdoblju je rast zaposlenosti u sektoru poslovnih usluga

prosječno iznosio 3,5% (za razliku od prosjeka za sve sektore 0,8%). Ukupan broj zaposlenih u gospodarstvu EU 28 se od početka krize 2008. do kraja 2013. smanjio s 219 na 212,7 milijuna ili za 2,9%.

Digitalni marketing je jedna od uslužnih djelatnosti koje postaju vitalni dio konkurentnosti svakog poslovanja, kao podrška prodaji i stvaranju profita. Istovremeno, već su nastali novi poslovni model na tržištu usluga. Regulatorni okvir se dodatno treba prilagođavati razvoju inovacija i tehnologija, umjesto da se linijom manjeg otpora prema insajderima postavljaju ograničenja pa i zabrane na outsajdere. U tom slučaju, koliko (potencijalnih) inovacija i rješenja propuštamo?

II. REGULATORNI OKVIR ZA LAKŠI PRISTUP I REFORMU TRŽIŠTA USLUGA

Prema Svjetskom izvješću o konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma, Hrvatska je 77. Od 144. zemlje. Najkritičnija područja hrvatskog gospodarstva upravo su visoka regulatorna opterećenja slobode poslovanja uzrokovana neučinkovitim državnim birokracijom u stvaranju i provedbi stabilnih javnih politika kroz propise koji utječu na gospodarstvo i tržište usluga. Među 144. zemalja, Hrvatska je tek 141. glede razine državnih regulatornih opterećenja, zahtjeva i dozvola.

Međunarodna organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) razvila je tzv. Product Market Regulation (PMR). PMR je opsežan set indikatora regulacije tržišta koji mjeri stupanj administrativnog opterećenja i regulatorne restriktivnosti različitih tržišta. PMR je važan set indikatora koje donositelj odluka trebaju uzimati u obzir pri provedbi reformi. OECD-ova misija je poticati „bolje politike za bolje živote“. Gledajući PMR policy indikatore, OECD potiče, a EU se usko oslanja na PMR, provedbu horizontalnih i sektorskih javnih politika koje su, prije svega, usmjerene na otvaranje tržišta usluga konkurenciji te olakšanje pokretanja posla i pristupa tržištu usluga, što se postiže deregulacijom, smanjenjem administrativnog opterećenja gospodarstva, objedinjenim informacijama i elektroničkim procedurama putem jedinstvene kontaktne točke te općenito boljim propisima. Hrvatska zato može iskoristiti svoje članstvo u EU upravo za provedbu deregulacije tržišta jer je to upravo ono što i sama EU očekuje od Hrvatske, oslanjajući se pritom na OECD-ov PMR. Dubinska analiza Europske komisije iz 2015. o makroekonomskim neravnotežama Hrvatske to jasno govori.

OECD-ovi PMR rezultati iz 2013. govore kako samo Nizozemska (1,0 bod) i Ujedinjeno Kraljevstvo (1,1 bod) „prolaze kroz zeleno“ unutar EU. Slijede Austrija i Danska. Manje od 1,5 od ukupno 6 bodova kojima se mjeri stupanj regulatorne restriktivnosti tržišta imaju još (unutar EU) redom Italija, Slovačka, Estonija, Finska, Njemačka i Portugal i Mađarska. Većina država članica EU je na prosjeku o 1,5 bodova. Litva, Malta, Bugarska, Latvija i Rumunjska bile su okvirno na OECD prosjeku od 1,5 boda, kao i većina država članica EU. Među državama članicama EU, koje 2013. nisu bile ili dalje nisu članice OECD-a, Hrvatska je bila najrestriktivnija i jedina u EU, sa nešto više od 2,1 boda. Dakle, na europskom kontinentu su od Hrvatske restriktivnije samo Rusija i Turska.

PMR pokriva mnoga tržišta, od mrežnih industrija (energetika – opskrba električnom energijom i plinom, promet – zračni, željeznički i cestovni, komunikacije - pošta i telekomunikacije) do profesionalnih usluga (arhitekti, inženjeri, odvjetnici, revizori, računovođe), trgovine i ostalih sektora. Ispituje se tretman stranaca, registracija poslovnog nastana i pristup informacijama o regulacijama. Ovisno o području, mjeri se razina/intenzitet državne kontrole, monopola i vlasničkih udjela nad pojedinim tržištima, državne kontrole nad cijenama, prepreke tržišnom natjecanju i stranim investicijama, administrativna opterećenja glede registracije i dozvola, diskriminatorne prakse i druge potencijalne prepreke i opterećenja.

PMR je važan jer se pojedini indikatori poklapaju u određenim dijelovima i sa drugim relevantnim indikatorima i metodologijama, kao što su Doing Business (Svjetska banka), pa i Svjetsko izvješće o konkurentnosti (Svjetski gospodarski forum). Također, PMR se poklapa i s određenim pravilima EU u području slobode unutarnjeg tržišta i tržišnog natjecanja. Prije svega, PMR je kompatibilan sa EU Direktivom o uslugama i direktivom o profesionalnim kvalifikacijama. Kada su u pitanju administrativni zahtjevi za poslovanje, nadležna tijela u pojedinoj državi trebaju pružiti precizne odgovore na upitnik za mnoge uslužne djelatnosti. Valja pogledati primjere pitanja za sljedeća područja:

Lakoća pristupa tržištu, informacijski pristup regulacijama

Glede lakoće poslovanja, u okviru PMR metodologije, mjeri se broj dana, procedura i trošak za (pred)registraciju poduzeća. Traži se i odgovor o obvezi javnobilježničke ovjere osnivačkih dokumenata. Navedena pitanja sukladna su metodologiji Doing Business Svjetske banke, u području započinjanja poslovanja. Posebno je pitanje trebaju li specifične dozvole/odobrenja za pojedine djelatnosti, pogotovo za regulirane profesije. U tom smislu, postavljaju se i pitanje *one-stop-shop* pristupa prilikom registracije sjedišta poslovanja, odnosno s koliko nadležnih tijela je potrebno komunicirati za administrativne procedure. Kako bi poslovni sektor dobio informacije o uvjetima poslovanja na što lakši i brži način, postavlja se niz pitanja o mjestima objave propisa i regulatornih uvjeta. U konačnici OECD jasno vodi prema ideji jedinstvenih kontaktnih točaka. Posebno poglavlje odnosi se na pitanja regulatornog tretmana stranih osoba. Jedno od pitanja je vezano uz postojanje ispitivanja gospodarske potrebe (tzv. *Economic Needs Test*) kojime bi se administrativno odobrenje za pristup djelatnosti uvjetovalo dokazivanjem postojanja tržišne potražnje, odnosno zabranilo zbog zaštite postojećih igrača na tržištu. S time je povezano i pitanje brojčanog ograničenja dozvola, čime se automatski ograničava tržišno natjecanje.

Profesionalne usluge

Profesionalne usluge prije svega pružaju arhitekti, inženjeri, odvjetnici, revizori i računovođe. Zato se nalaze o OECD-ovom upitniku. Profesionalnim uslugama je svojstveno da se u velikoj većini slučajeva radi o tzv. reguliranim profesijama. To znači da je profesionalna kvalifikacija nužan regulatorni pristupni uvjet za njihovo pružanje na tržištu. Postavlja se pitanje razmjernosti (proporcionalnosti) o razini regulacije pristupa pojedinoj profesiji. Što ako su pojedini pristupni uvjeti preteški? Gdje i kako sniziti administrativno opterećenje, uz istovremeno zadržavanje kvalitete profesije? Stoga OECD postavlja pitanja, kao što su sljedeća: Kojim zahtjevima je reguliran pristup profesiji? Traži li se sveučilišni stupanj obrazovanja i od koliko godina? Postoji li obveza prethodnog rada i u kojem trajanju, kao uvjet za pristup profesiji? Postoji li obveza polaganja profesionalnog ispita? Navedeni set pitanja odnosi se na eventualne regulatorne prepreke koje se mogu evaluirati (i eventualno pojednostavljivati i uklanjati) shodno EU direktivi o profesionalnim kvalifikacijama. Jedno od pitanja je vezano uz obvezno članstvo u profesionalnoj komori. Snižavanje cijena profesionalnih ispita i preispitivanje opravdanosti obveznog članstva pri profesionalnim komorama, pridonijeli bi smanjenju opterećenja na pružatelje profesionalnih usluga u Hrvatskoj.

Nadalje, postavljaju se i pitanja, kao primjerice: postoje li ograničenja pravnog oblika pružanja profesionalnih usluga? Postoje li ograničenja na suradnju među pojedinim profesijama, u smislu partnerstva, udruživanja, zajedničkih poduhvata i sl.? Postoje li fiksne minimalne i/ili maksimalne tarife regulirane od države? Postoje li ograničenja oglašavanja i marketinga? Navedeni set pitanja odnosi se na eventualne regulatorne prepreke koje se mogu evaluirati (i eventualno pojednostavljivati i uklanjati) shodno EU Direktivi o uslugama. Kako je najveće administrativnog opterećenje hrvatskog sektora profesionalnih usluga u području odvjetništva, ukidanje fiksnih tarifa te ograničenja za oglašavanje i marketing, potaknulo bi konkurenciju.

Osim po ukupnom PMR-u skoru, Hrvatska je u istraživanju iz 2013. bila najrestriktivnija i glede reguliranja profesionalnih usluga, u rangu s Kinom. Najveći skor restriktivnosti bio je u području odvjetničkih usluga. Najmanje regulatornih restrikcija na profesionalne usluge unutar EU imaju redom Švedska, Finska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Danska, Nizozemka i Irska (sve ispod 1,5 bodova). Hrvatsko spuštanje na litvanski skor (ispod 2,0) bio bi početnički pomak i podloga za daljnja planiranja.

Ministarstvo gospodarstva provodi reformu tržišta usluga poticanjem jačanja tržišne konkurencije, uklanjanja preostalih regulatornih prepreka pristupu tržištu usluga, s naglaskom na administrativna pojednostavljenja i omogućavanje brzog elektroničkog pristupa započinjanju poslovanja na tržištu usluga. Istovremeno, priliku treba otvoriti za nove poslovne modele u okviru ekonomije dijeljenja.

Hrvatski horizontalni okvir za tržište usluga jamči uvjete za lakše započinjanje poslovanja na tržištu usluga, smanjenjem administrativnih prepreka pravu poslovnog nastana i slobodi pružanja usluga. Administrativni uvjeti za pružanje usluga moraju biti jasni, nedvosmisleni i razmjerni svojoj svrsi, bez postavljanja mnogostrukih, dodatnih i opterećujućih zahtjeva. Prilikom ishoda odobrenja za obavljanje uslužnih djelatnosti, na trajnoj ili privremenoj osnovi, nadležna tijela državne uprave su dužna jednako postupati pod istim uvjetima, bez diskriminacije.

Rok za izdavanje odobrenja je 30 dana od uredno podnesenog zahtjeva. Ukoliko nakon isteka navedenog roka pružatelj usluge ne dobije rješenje nadležnog tijela, to znači da nastupa „šutnja administracije“, odnosno zahtjev se smatra usvojenim. Administrativno odobrenje za pružanje usluga ne smije biti ograničeno glede trajanja. Ne smije se postavljati brojčana kvota na izdavanje odobrenja. Ne smije se od pružatelja usluge zahtijevati ponovno ispunjavanje uvjeta koji su istovrijedni ili po vrsti i svrsi usporedivi s uvjetima koji su već ispunjeni u Hrvatskoj ili u drugoj državi ugovornici Europskog gospodarskog prostora. Nadležna tijela trebaju priznati dokumente koji su skenirani i u kopiji, jednako kao i u originalu. Ne smije pružatelju usluga ishodne odobrenja uvjetovati postojanjem prethodne registracije i dozvole za obavljanje neke djelatnosti.

Državljeni sa sjedištem u drugoj državi ugovornici Europskom gospodarskom prostora imaju slobodu prekograničnog pružanja usluga, tj. za povremeno i privremeno pružanje usluge nisu obvezni registrirati sjedište (poslovni nastan) u Hrvatskoj. Ista sloboda vrijedi i za hrvatske izvoznike usluga na europskom tržištu.

U mnogim sektorima su već uklonjene brojne prepreke, a tamo gdje su još ostale, potrebno ih je ukloniti: Potrebno je ukloniti ograničenja na slobodu pružanja više vrsti usluga tj. obavljanja multidisciplinarnih djelatnosti. Zabranjeni su izravno ili neizravno diskriminativni i ograničavajući uvjeti glede teritorija državljanstva, prebivališta, vlasništva u kapitalu, dioničarstva, upravljačkih i nadzornih struktura (još postoje za revizore) i pravnog oblika (još postoje za revizore). Zabranjena su količinska ili teritorijalna ograničenja broja pružatelja usluga ovisno o broju stanovnika ili geografskoj udaljenosti, kao i obveze ispitivanja tržišne potražnje i tržišne opravdanosti pružanja usluga, o kojima bi ovisilo izdavanje odobrenja za započinjanje uslužne djelatnosti, moraju se ukinuti (što još postoji za auto škole). Dovoljno je osnovati samo jedno sjedište poslovanja (što još ne vrijedi za privatno obrazovanje), a istovremeno se ne smije postaviti ograničenje osnivanje više sjedišta tj. ureda. Ne smije se zabraniti uspostava određenog oblika poslovno-uredske infrastrukture ili poslovanje uvjetovati upotrebom određene opreme i materijala. Fiksne (minimalne i maksimalne) tarife trebaju se ukloniti u korist tržišnih cijena usluga (a još postoje kod odvjetnika), shodno dobrovoljnom dogovoru s potrošačima. Potrebno je izbjegavati uvjetovanje minimalnog broja zaposlenih (primjerice kod auto škola), čime se povećavaju troškovi rada. Pružateljima usluga se ne smije uvjetovati primjena specifičnih ugovornih sporazuma s potrošačima, kojima bi se sprječavalo ili ograničavalo pružanje usluga. Ne smiju

se reguliranim profesijama ograničavati tržišne komunikacije, kao primjerice zabranama oglašavanja (u slučaju odvjetnika). Ne smije se pružatelju usluge nametati obveza dodatnog osiguranja koje je istovrijedno već postojećem, a priznaje se istovrijedno osiguranje sklopljeno bilo gdje u EU.

Za prekogranične administrativne provjere informacija o pružateljima usluga tijela državne uprave koriste Informacijski sustav unutarnjeg tržišta (IMI). Na taj način razne obveze dostavljanja administrativnih podataka koje se traže od pružatelja usluga u okviru administrativnih procedura postaju suvišne i opterećujuće. Državna tijela iz Hrvatske i drugih država članica EU sada mogu putem IMI sustava elektronički provjeriti mnoge podatke i detalje, pa je sustav davanja odobrenja mnogo brži, tj. pružatelj usluge manje čeka na početak posla. IMI sustav ujedno služi i kao za međusobno obavješćivanje o uvjetima pružanja usluga kako bi se poticalo uklanjanje regulatornih prepreka. Ukoliko se na temelju notificiranih informacija identificira (potencijalna) regulatorna prepreka i administrativno opterećenje u nekoj od država članica EU, svaka država članica, kao i sama Europska komisija ima pravo komentirati i zatražiti uklanjanje nerazmjernog i neopravdanog uvjeta.

- Ključna uloga Ministarstva gospodarstva je stvoriti okvir za slobodnije tržišne uvjete, pogotovo na tržištu usluga, kako bi poslovni sektor mogao lakše poslovati i kako bi se potaknulo i samozapošljavanje, zbog manje prepreka i opterećenja nametnutih administracijom i propisima
- Ministarstvo gospodarstva je već počelo s poticanjem pojedinih tijela državne uprave na pojednostavljenje i poboljšanje propisa koji reguliraju pojedine uslužne djelatnosti i profesije te pravo osnivanja sjedišta poslovanja
- Nakon regulatornih prilagodbi na tržištu usluga, važno je omogućiti stabilnost uvjeta poslovanja.

Pokretanje posla elektroničkim putem Shodno EU pravilima i praksama, zatraženo je od nadležnih tijela omogućavanje e-procedure za registraciju trgovačkog društva (e-procedure za obrte je već razvijena) te izdavanje odobrenja za pojedine uslužne djelatnosti. Brze e-procedure trebaju biti uz informacije o uvjetima poslovanja dostupne putem Jedinstvene kontaktne točke. Zatraženo je od niza tijela ukidanje dupliciranja obveza dostave raznih podataka koje država već ima - izvoda iz registra, dokaza o radnom iskustvu, prebivalištu i poslovnoj sposobnosti te potvrde o nekažnjavanju prilikom ishoda odobrenja za niz uslužnih djelatnosti te drugih vrsta dokaza i potvrda. Obzirom da podaci već postoje u sustavu državne uprave, ne smije se isti podatak tražiti od iste osobe više od jednom, već tijela državne uprave trebaju međusobno komunicirati u razmjeni podataka. Također, zatraženo je ukidanje obveze dostave dokumenata koji ne smiju biti stariji od tri do šest mjeseca, a još moraju biti priloženi u ovjеровljenom obliku. Zatraženo je i ukidanje obveze ishoda uvjerenja o zdravstvenoj sposobnosti, kao uvjeta za obavljanje pojedine djelatnosti. Navedena administrativna opterećenja postoje u nizu propisa. Administrativne pristojbe bi se trebale ukinuti u što većoj mjeri, kako bi se započinjanje uslužnih djelatnosti što više oslobodilo pristupnih troškova. Potaknuto je omogućavanje e-plaćanja administrativnih pristojbi za sve iznose, umjesto obveze plaćanja biljeaga.

U okviru svoje nadležnosti kao i u okviru nadležnosti drugih tijela, Ministarstvo gospodarstva je potaknulo niz regulatornih rasterećenja. Potrebno je navesti neke od primjera uklonjenih regulatornih prepreka slobodnom tržištu usluga. Istovremeno se spominju i primjeri prepreka koje nadležna tijela još nisu uklonila premda su bila upozorena od Centra unutarnjeg tržišta EU Ministarstva gospodarstva da moraju poštivati pravnu obvezu prema EU Direktivi o uslugama tj. pravila slobode unutarnjeg tržišta EU.

Trgovina Pojednostavljeni su već uvjeti otvaranja i poslovanja u području trgovine. Prije svega, omogućen je nastavak obavljanja djelatnosti trgovine bez izdavanja novog rješenja o ispunjavanju minimalnih tehničkih uvjeta, čime se omogućava jednostavnije pokretanje poslovanja i otvaranje novih prodavaonica i radnih mjesta bez dodatnog financijskog opterećenja, a što predstavlja direktnu uštedu gospodarstva tj. trgovcima od oko 4,1 milijun kuna godišnje (1100 kuna po trgovcu/prodajnom mjestu). Nadalje, olakšani su uvjeti za pokretnu trgovinu i internet trgovinu. Nadalje, trgovac više ne mora svake godine raditi atest vage, nego svake druge godine, čime se rasterećuje za 50%. Dopušteno je da površina skladišta za trgovanje robom na veliko može biti manja od 50 m². Omogućeno je da više prodajnih objekata istog trgovca na različitim lokacijama može koristiti zajedničko skladište, umjesto da svaki ima posebno skladište. Obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima omogućena je prodaja hrane putem prodajnih automata i kada hrana nije u originalnom pakiranju. Obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima omogućena je i prodaja vlastitih proizvoda na malo izvan prodavaonica, na štandovima i klupama unutar trgovačkih centara, ustanova, u kiosku, putem automata i putem interneta. Omogućeno je i donošenje usmenog rješenja u iznimnim slučajevima kada je to potrebno radi poduzimanja hitnih mjera za otklanjanje neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi. Uklonjene su administrativne prepreke proizvođačima-izvozniciima iz obrambenog sektora, čime im je bitno olakšan izvoz. Uređen je okvir za trgovinu na veliko i trgovinu s trećim zemljama za određene robe, kao što su naftni derivati i biogoriva, čije adekvatno skladištenje je važno za sigurnost i zdravlje ljudi te zaštitu okoliša. Ukinuta je pristojbi za pokretanje trgovine. U planu je pojednostavljenje otvaranja novih prodavaonica, izvoza i uvoza, ubrzanje i digitalizacija izdavanja rješenja i dozvola.

Nekretnine Otklonjene su prepreke koje su se odnosile na slobodu poslovnog nastana i slobodu pružanja usluga. Posrednicima, koji već imaju registriran poslovni nastan u nekoj od država ugovornica Europskog gospodarskog prostora,

omogućeno je slobodno prekogranično pružanje usluga u Hrvatskoj, bez obveze osnivanja poslovnog nastana. U tom slučaju, posrednik može samo elektronički dostaviti prethodnu pisanu izjavu o namjeri obavljanja djelatnosti posredovanja u prometu nekretnina Hrvatskoj gospodarskoj komori. Također, ukinuta je visina iznosa fiksne minimalne i maksimalne posredničke provizije te je određivanje iste prepušteno slobodnom tržištu.

Turizam Uvjeti pružanja turističkih usluga su pojednostavljeni, pogotovo kod Internet agencija, turističkih agencija i vodiča te zdravstvenog turizma, koje su usko vezane uz sektor profesionalnih i poslovnih usluga. Ukinuto je ograničenje broja zaposlenih za internet agencije u stambenim prostorima, kao i obveza voditelj poslovanja na prijavljeno prebivalište u stambenom prostoru. Ukinuta je obveza ishođenja rješenja o ispunjavanju minimalnih tehničkih uvjeta za poslovnice turističke agencije (kao i primjerice za pružanje usluga zdravstvenog turizma). Ukinuto je reguliranje obveze polaganja ispita za turističkog pratitelja koje su turističke agencije provodile uz suglasnost ministra turizma. Turistički vodiči koji polože ispit mogu pružati usluge na svim turističkim cjelinama Hrvatske, a ne više na području samo one županije za koje su ispit polagali. Zakonski su jasno definirane usluge zdravstvenog turizma. Proširen je se krug pružatelja usluga u turizmu, pa se osim specijalnim bolnicama i lječilištima, pružanje tih usluga omogućuje i drugim zdravstvenim ustanovama, trgovačkim društvima za obavljanje zdravstvene djelatnosti i zdravstvenim radnicima koji samostalno obavljaju privatnu praksu. Ukinute su još i neke druge prepreke u području turizma.

Ugostiteljstvo Ukinuta je mogućnost prestanka važenja rješenja za ugostiteljski objekt koji ne započne s radom u roku od devet mjeseci. Ukinuta je obveza iznajmljivača na ispunjavanje zdravstvenih uvjeta.

Muzeji Uklonjeno je ograničenje prema pravnom obliku na način da privatni muzej može osim ustanove biti i trgovačko društvo, što znači da ima slobodu raspolaganja dobiti. jasnije se definira sloboda osnivanja privatnih muzeja.

Graditeljstvo Prije započinjanja pružanja usluga energetskog certificiranja nije više potrebna ovjera dokumenata kod javnog bilježnika. Ukinute su licence u graditeljstvu. Nema više obveze ponovnog ishođenja licenci svakih 5 godina, što je predstavljalo trošak za građevinare. Ukinuta je obveza minimalnog broja radnika koji obavljaju poslove gradnje, pa građevinari samostalno odlučuju koliko im je radnika potrebno.

Profesionalne i poslovne usluge Provedena se *screening* analiza prepreka sektoru profesionalnih poslovnih usluga, kako bi se poticala deregulacija usluga važnih za razvoj dodane vrijednosti cijelog gospodarstva. Dodatna analiza provodi se shodno OECD-ovim indikatorima regulacije tržišta (tzv. Product Market Regulation). Neke od usluga u tom sektoru su i komorski regulirane profesije, što predstavlja dodatne prepreke tržišnom pristupu, premda mogu biti opravdane EU pravilima. Jezične prepreke također mogu biti otežavajuće, a u načelu su zabranjene prema EU pravilima. Obveze sklapanja ugovora o osiguranju za eventualnu štetu predstavljaju relativno visoke troškove za poslovanje u pojedinim djelatnostima. S druge strane, za neke usluge u ovom sektoru nisu potrebna posebna regulatorna odobrenja za započinjanje djelatnosti (npr. poslovno savjetovanje, IT programiranje, analize podataka i poslovna inteligencija, pozivni centri i odnosi s kupcima, oglašavanje, (digitalni) marketing i istraživanje tržišta, dizajneri, organizatori događanja i dr.), što je prednost. U sektoru profesionalnih i poslovnih usluga rigidno su regulirane profesionalne usluge (odvjetnici, sudski vještaci, porezni savjetnici, revizori i privatno obrazovanje) te je Centar unutarnjeg tržišta EU Ministarstva gospodarstva već zatražio od nadležnih tijela (uključujući i profesionalne komore) da uklone prepreke koje nisu sukladne pravilima o liberalizaciji europskog tržišta usluga.

Odvjetnici Zatraženo je ukidanje minimalne fiksne tarife za odvjetničke usluge, ukidanje zabrane oglašavanja i marketinga odvjetnika i ukidanje prestanka prava na obavljanje odvjetništva ako odvjetnik više od šest mjeseci bez opravdanog razloga ne obavlja odvjetništvo.

Sudski vještaci Zatraženo je ispitivanje razmjernosti propisivanja visine naknada za sudske tumače.

Porezni savjetnici Potaknuto je ukidanje uvjeta da porezni savjetnik iz EU mora odrediti punomoćnika za primanje pismena, ukoliko usluge pruža privremeno. Potaknuto je ukidanje ograničenja prema pravnom obliku, tako da porezni savjetnici mogu biti i privatne pravne osobe (a ne samo iz javnih trgovačkih društava za tu djelatnost). Također, potaknuto je ukidanje ograničenja prema kojem državljani EU mogu osnivati samo podružnicu za porezno savjetništvo, a ne i drugi oblik sjedišta. Potaknuto je i ukidanje obveze državljana EU da prilože dokaz o pravu obavljanja poreznog savjetništva, obzirom da se isto može provjeriti putem Informatičkog sustava unutarnjeg tržišta.

Revizori Zatraženo je ukidanje uvjeta prema kojemu se većina članova uprave revizorskog društva mora aktivno služiti hrvatskim jezikom. Zatraženo je ukidanje ograničenja prema kojemu revizor može osnovati samo jedan revizorski ured, dok ne smije osnovati obrt kao pravni oblik. Zatraženo je preispitivanje zabrane da revizori svoje ugovorene poslove ustupaju drugim revizorima, kao i zabrane istovremenog pružanja usluga revizije, računovodstva, poreznog savjetništva, sudskog vještačenja i procjenjivanja vrijednosti imovine, u istoj pravnoj osobi za istu poslovnu godinu.

Računovode Uvedena je kategorija mikropoduzetnika, čime je otvoren prostor za oslobađanje od određenih administrativnih obveza. Ukinuta je obveza potpisivanja računa, ako je račun sastavljen sukladno poreznim propisima i sadrži ime i prezime odgovorne osobe za njegovo izdavanje. Omogućeno je čuvanje knjiga i izvan Hrvatske, tj. u drugim državama članicama EU, pod uvjetom da su iste dostupne nadzornim tijelima. Rok za predaju godišnjeg financijskog izvješća produljen je na četiri mjeseca od isteka poslovne godine, čime je rok izjednačen s onime za prijavu poreza na dobit i onime za zaključenje poslovnih knjiga.

Instruktori vožnje Zatraženo je ukidanje brojčanih ograničenja prava na osnivanje autoškola, ovisno o teritoriju i broju potencijalnih kandidata za vozače. Također, potrebno je uvjete o starosti vozila zamijeniti uvjetovanjem tehničke ispravnosti istih. Propisuje se i potreban minimalni broj instruktora vožnje, što nameće obvezne dodatne troškove rada.

Privatno obrazovanje Ukinuta je obveza osnivača privatne školske ustanove na provedbu elaborata o tržišnoj i ekonomskoj opravdanosti osnivanja, čime je procjena tržišne isplativosti prepuštena tržišnim dionicima. Potrebno je ukinuti i uvjet prema kojem je za pokretanje ustanove visokog obrazovanja potrebno imati partnersku ustanovu sa kojom će se zajednički provoditi prve dvije godine obrazovanja, a takva ustanova bi ujedno predstavljala tržišnu konkurenciju ustanovi u osnivanju. Najveća prepreka je problem nelojalne konkurencije u financiranju obrazovanja. Uvođenje obrazovnih vaučera bilo bi rješenje za kvalitetu, izbor i konkurenciju. I **Obrtnici** Kako bi se smanjile ili pojednostavile obveze obrtnika, zatraženo je ukidanje vremenske obveze početka poslovanja 8 dana nakon registracije obrtnika i prijave obavljanja obrta nadležnom uredu, ukidanje mogućnosti prestajanja obrta po sili zakona ako obrtnik ne započne obavljati obrt u roku godine dana od dana izdavanja obrtnice te ako obrtnik ne započne s obavljanjem obrta u roku od 30 dana nakon isteka roka privremene obustave obavljanja obrte i dr.

Kako bi se olakšali uvjeti poslovanja na hrvatskom tržištu usluga

- provode se *screening* analize regulatornih prepreka u propisima koji utječu na tržište usluga (obuhvaćenih procesom liberalizacije, a prioritetni sektor za deregulaciju su profesionalne i poslovne usluge)
- primjenjuje se Standard Cost Model (SCM) metodologija za mjerenje administrativnih opterećenja tržišta usluga (trgovina, posredovanje u prometu nekretnina, pokretanje poslovanja tvrtke i obrta i dr.)
- u suradnji s poslovnom zajednicom, potiču se nadležne institucije na poboljšanje kvalitete propisa, kako bi se olakšali uvjeti poslovanja na tržištu usluga, kroz uklanjanje regulatornih prepreka i administrativnih opterećenja
- putem Jedinstvene kontaktne točke pruža se pristup informacijama o uvjetima poslovanja na tržištu usluga na jednom mjestu, a započinje razvoj elektroničkih procedura, čime bi se smanjio administrativni trošak
- putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta koordinira se prekogranično obavješćivanje o uvjetima poslovanja na tržištu usluga, kako bi se potaknulo uklanjanje neopravdanih regulatornih prepreka, već u nacrtima propisa
- putem Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta koordinira se prekogranična razmjena administrativnih podataka važnih za tržište usluga, kako bi se ubrzali uvjeti započinjanja uslužnih djelatnosti i uklonile suvišne obveze dostavljanja administrativnih podataka koje mogu provjeriti državna tijela

Reference

- Ministarstvo gospodarstva <http://www.mingo.hr/page/kategorija/slobodno-trziste-usluga>
- Svjetski gospodarski forum (2014) Svjetsko izvješće o konkurentnosti 2014 – 2015 <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/>
- Copenhagen Economics (2013): Barriers to productivity growth in business services <http://produktivitetsskmissionen.dk/media/139313/Business%20Services.pdf>
- Europska komisija (2012): Studija o poslovnim uslugama http://ec.europa.eu/enterprise/policies/industrial-competitiveness/documents/files/sector-studies-business-services_en.pdf
- Europska komisija (2014): Jedinstveno tržište za rast i radna mjesta: Analiza postignutog napretka i preostale prepreke u državama članicama <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0785&from=EN>
- Europska komisija (2012): Partnerstvo za novi rast u uslugama 2012-2015 http://ec.europa.eu/internal_market/services/docs/services-dir/implementation/report/COM_2012_261_en.pdf
- OECD (2013): Indicators of Product Market Regulation <http://www.oecd.org/economy/growth/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm>